

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2\(42\)-458-474](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2025-2(42)-458-474)

УДК 336.22

JEL Classification: H25; L86

Ярослав Владиславович Устінюв

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: ustikya@gmail.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8914-7621>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ РЕЖИМІВ ФОП 3-Ї ГРУПИ ТА «ДІЯ.СІТУ» ЯК ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІТ-ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ

У статті досліджено дві ключові моделі оподаткування та організації праці в українській ІТ-сфері: формат ФОП 3-ї групи і спеціальний правовий режим «Дія.Сіту». Порівняння здійснено за податковими критеріями, рівнем адміністрування, соціальними гарантіями, а також інвестиційною привабливістю й інноваційним потенціалом. Уперше системно розглянуто вплив воєнного стану на функціонування обох форматів, зокрема тимчасові податкові пільги та обмеження співпраці з ФОП. Наукова новизна полягає у визначенні оптимальних умов поєднання гнучкої моделі ФОП і збалансованих переваг «Дія.Сіту» (низькі податки, бронювання фахівців, можливості для залучення інвестицій) заради довгострокової конкурентоспроможності української ІТ-галузі. Проаналізовано також майбутні зміни нормативно-правової бази, що впливають на вибір форми співпраці. Результати показують, що ФОП і надалі залишатиметься актуальним для невеликих проєктів і фрілансерів, тоді як «Дія.Сіту» стає перспективним рішенням для масштабування бізнесу та формування продуктів із високою доданою вартістю. Зроблено висновок, що післявоєнне відновлення економіки України потребуватиме гнучкого гібридного підходу, що надасть змогу утримувати технічні таланти всередині країни, посилюючи інноваційну й інвестиційну привабливість галузі.

Ключові слова: ІТ-індустрія України; ФОП 3-тя група «Дія.Сіту»; спрощена система оподаткування; гіг-контракт; податкові пільги; соціальні гарантії; інвестиційна привабливість; воєнний стан; стимулювання інновацій.

Табл.: 1. Бібл.: 20.

Постановка проблеми. За останнє десятиріччя ІТ-галузь в Україні перетворилася на один із провідних секторів економіки, забезпечуючи значний відсоток експорту послуг і формуючи вагомий частину ВВП. Однак її динамічний розвиток значною мірою спирається на пільгові режими оподаткування, насамперед через фізичних осіб-підприємців 3-ї групи. Така модель дозволила ІТ-компаніям наростити обсяги та швидко залучати фахівців, проте викликала дискусії щодо відсутності повноцінного соціального захисту та масштабування бізнесу.

У відповідь на потребу формалізувати та модернізувати ІТ-ринок в Україні запроваджено спеціальний правовий режим «Дія.Сіту», який пропонує іншу організаційно-правову платформу для технологічних компаній, зокрема корпоративну форму, пільгові податкові ставки (ПДФО 5 і 9 % податку на виведений капітал), введення гіг-контрактів і можливість бронювання ключових працівників від мобілізації. Водночас війна та пов'язаний із нею економічний спад стимулюють пошук найбільш ефективної моделі підтримки та розвитку ІТ-сфери, з урахуванням як фіскальних, так і соціально-інноваційних аспектів.

У цих умовах постає питання, які з наявних режимів – ФОП 3-ї групи чи «Дія.City» – є більш дієвими інструментами фінансового стимулювання та чи можуть вони бути взаємодоповнюючими. Необхідно з'ясувати, наскільки кожен із них сприяє залученню інвестицій, інноваціям, підтримці зайнятості та наповненню державного бюджету, а також які загрози та можливості вони створюють у контексті післявоєнного відновлення України. Вирішення цих питань має важливе практичне й теоретичне значення для формування подальшої державної політики у сфері цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження ІТ-індустрії України в контексті оподаткування характеризується фрагментарністю та переважно аналітичним характером, з обмеженою кількістю фундаментальних наукових розробок у сфері порівняння різних податкових режимів.

Загальні питання розвитку української ІТ-галузі висвітлено в щорічних аналітичних дослідженнях ІТ Ukraine Association та Львівського ІТ Кластера. Дослідження «Digital Tiger: the Power of Ukrainian IT – 2023» надає комплексний аналіз економічних показників галузі, зокрема встановлює, що ІТ-сектор забезпечив 68,1 млрд грн податкових надходжень за воєнні 2022-2023 роки та посідає друге місце в українському експорті після агросектору [1]. Дослідження «IT Research Ukraine 2024: Стійкість як нова реальність» розкриває особливості функціонування галузі в умовах війни, показуючи збереження частки ІТ у ВВП на рівні 4,4 % [2].

Проблему спрощеного оподаткування досліджено в роботах І. С. Луценко, яка аналізує зміни у режимі єдиного податку в умовах податкової реформи [3]. Очікування бізнесу від нової системи оподаткування розглянуто С. В. Скрипник, О. А. Боярової, О. А. Дем'янишиною, які акцентують увагу на домінуванні фіскальної функції податків в Україні [4].

Попри наявність окремих досліджень, аналіз літератури виявляє значні прогалини в науковому осмисленні проблеми. Відсутні комплексні дослідження, що системно порівнюють ефективність режимів ФОП 3-ї групи та «Дія.City» як інструментів стимулювання ІТ-індустрії. Недослідженими залишаються соціально-економічні наслідки переходу ІТ-фахівців на гіг-контракти, вплив різних податкових режимів на інвестиційну привабливість компаній та ефективність кожного режиму в умовах воєнного стану.

Брак спеціалізованих наукових розробок пояснюється новизною режиму «Дія.City» (запроваджений у 2022 році) та недостатнім періодом функціонування для накопичення достатньої емпіричної бази, що зумовлює актуальність та наукову новизну цього дослідження.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Аналіз наявних досліджень виявляє кілька ключових прогалин у науковому осмисленні проблеми оподаткування ІТ-індустрії України. Відсутні системні дослідження соціально-економічних наслідків переходу ІТ-фахівців з ФОП-

статусу на гіг-контракти в межах «Дія.City», зокрема впливу на рівень соціального захисту, мотивацію працівників та конкурентоспроможність компаній. Немає комплексного аналізу інвестиційної привабливості різних податкових режимів для міжнародних інвесторів та венчурних фондів, що критично важливо для оцінки перспектив залучення зарубіжного капіталу в українську IT-галузь. Недостатньо вивченим залишається вплив воєнного стану на ефективність та адаптивність кожного з податкових режимів, включаючи аналіз факторів, що визначають вибір між ФОП та «Дія.City» в кризових умовах. Відсутні дослідження довгострокових фінансових наслідків співіснування двох пільгових режимів для державного бюджету, особливо в контексті післявоєнного відновлення економіки. Не проаналізовано реальний вплив різних податкових режимів на інноваційний потенціал та перехід від аутсорсингової до продуктової моделі бізнесу.

Виявлені прогалини обґрунтовують необхідність комплексного порівняльного дослідження ефективності режимів ФОП 3-ї групи та «Дія.City» як фінансових інструментів стимулювання розвитку IT-індустрії України в умовах воєнного стану.

Мета статті. Метою статті є здійснити порівняльний аналіз двох податкових режимів – ФОП 3-ї групи та «Дія.City» – як фінансових інструментів стимулювання розвитку IT-індустрії України в умовах війни, оцінити їхню ефективність, інвестиційну привабливість, рівень соціальних гарантій фахівців і вплив на інноваційний потенціал галузі, а також окреслити перспективи застосування цих моделей у післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу статті. IT-індустрія України в останні роки стала одним із ключових драйверів економічного зростання та експорту послуг. Навіть у період війни цей сектор демонструє високу стійкість: у 2022 році обсяг експорту IT-послуг досяг ~\$7,34 млрд, що на 5 % більше, ніж попереднього року [5]. Значну роль у розвитку галузі відіграли сприятливі податкові умови. Традиційно більшість IT-фахівців працювали як фізичні особи-підприємці (ФОП) на 3-й групі спрощеної системи оподаткування – станом на початок 2024 року в Україні налічувалося ~275 тис. активних ФОП у сфері IT [6]. У 2021 році державою запроваджено спеціальний правовий режим «Дія.City» з метою стимулювання розвитку цифрової економіки, який пропонує альтернативну модель оподаткування та зайнятості в IT-сфері. Порівняння цих двох режимів є актуальним для оцінки їх ефективності як фінансових інструментів розвитку IT-індустрії України в умовах війни. У даній тезі проаналізовано ФОП 3-ї групи та «Дія.City» за такими критеріями: рівень податкового навантаження, вимоги до адміністрування, соціальні гарантії, особливості функціонування в період воєнного стану, інвестиційна привабливість та інноваційний потенціал.

Для об'єктивного порівняльного аналізу визначено низку параметрів. Податкові показники включають ставки основних податків (податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, військовий збір, єдиний соціальний внесок) та особливості оподаткування прибутку компаній. Адміністративні аспекти охоплюють процедуру отримання статусу (реєстрація ФОП чи резидента «Дія.City»), обмеження за обсягами діяльності (ліміти доходу, вимоги до чисельності працівників) і характер звітності. Також враховано наявність соціальних гарантій для фахівців (пенсійне та соціальне страхування, оплачувані відпустки, захист у разі хвороби чи мобілізації). Окремо розглянуто, як воєнний стан вплинув на функціонування кожного режиму (тимчасові податкові пільги, зміни умов та державні заходи підтримки). Критерії інвестиційної привабливості та інноваційного потенціалу оцінюються через здатність режиму залучати інвестиції (наявність правових інструментів для венчурного капіталу, опціонів тощо) та стимулювати створення нових продуктів і компаній.

Джерелами інформації слугували нормативно-правові акти України (Податковий кодекс; Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» № 1667-IX та пов'язані зміни), офіційна статистика (наприклад, кількість ІТ-ФОП та резидентів «Дія.City» [6; 7], обсяги сплачених податків) і аналітичні матеріали експертів (профільні видання DOU, Forbes, роз'яснення юридичних фірм тощо). Такий підхід забезпечує комплексний і актуальний погляд на порівнювані режими за визначеними критеріями.

Економіко-правова природа ФОП 3-ї групи. *Фізична особа-підприємець (ФОП)* на 3-й групі спрощеної системи – це самозайнятий підприємець, що сплачує єдиний податок від виторгу замість класичних податків на прибуток і доходи. Спрощена система оподаткування була запроваджена наприкінці 1990-х для підтримки малого бізнесу; її сучасні умови визначені розділом XIV Податкового кодексу України. ФОП 3-ї групи можуть надавати будь-які послуги (в тому числі ІТ) без обмежень за кількістю найманих працівників, але з обмеженням за обсягом річного доходу (до 9 336 000 грн станом на початок 2025 року). Ставка єдиного податку становить 5 % від виручки (або 3 % при сплаті ПДВ), що заміщує податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) і податок на прибуток підприємств. ФОП самостійно сплачує єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – 22 % від мінімальної зарплати щомісяця – таким чином формуючи страховий стаж для пенсії. Завдяки мінімальному податковому навантаженню та простоті адміністрування модель ФОП стала масово популярною серед українських ІТ-спеціалістів і аутсорсингових компаній до 2022 року. Водночас держава фактично отримувала лише 5 % з доходів висококваліфікованих фахівців, що породжувало дискусії про справедливність і довгострокову фіскальну ефективність такої моделі [9].

Економіко-правова природа режиму «Дія.City». «Дія.City» – це спеціальний правовий простір для ІТ-бізнесу, впроваджений Законом № 1667-IX від 15.07.2021 р. Його мета – створити новітній режим із власними правилами

оподаткування та зайнятості, що стимулюватимуть розвиток технологічних компаній в Україні. Резидентами «Дія.City» можуть бути виключно юридичні особи (у формі ТОВ або АТ), що відповідають встановленим критеріям і добровільно отримали цей статус. ФОП не можуть бути резидентами напряду (вони можуть співпрацювати з резидентами лише як підрядники). Компанія-резидент зобов'язана здійснювати визначені види діяльності (ІТ-розробка, кіберспорт, R&D тощо) та дотримуватися вимог щодо мінімальної кількості працівників і рівня зарплат. Режим передбачає особливі правила найму: окрім стандартних трудових договорів, запроваджено *gig-контракти* – цивільно-правові угоди з фахівцями, які поєднують гнучкість фрилансу та елементи соціального захисту [10]. «Дія.City» також надає компаніям інструменти для залучення інвестицій і захисту прав інтелектуальної власності, запроваджує прозорі корпоративні структури та інші механізми, покликані підвищити конкурентоспроможність українських технологічних фірм [10]. Старт роботи режиму збігається в часі з повномасштабною війною (перші резиденти з'явилися в лютому 2022 р.), однак навіть у воєнних умовах проєкт продовжив розвиватися – що детальніше розглядається нижче.

Податкові умови та адміністрування. За рівнем оподаткування доходів ІТ-фахівців обидва режими встановлюють пільгові ставки, проте є нюанси. ФОП 3-ї групи сплачує єдиний податок 5 % від свого доходу (виручки), військовий збір 1 %, фіксований ЄСВ (22 % від мінімальної зарплати). Фактично ефективне податкове навантаження для ФОП становить близько 6–7 % від обороту (залежно від розміру доходу) – значно нижче за стандартний ПДФО 18 %. У режимі «Дія.City» оподаткування для ІТ-спеціаліста також пільгове: ставка ПДФО становить 5 % від суми виплаченого доходу, військовий збір – 5 %, а ЄСВ сплачується з мінімальної зарплати [8]. Таким чином, сумарне навантаження на доходи спеціаліста під егідою «Дія.City» ~6,5 % + ЄСВ, що лише трохи більше, ніж у ФОП (5 % + ЄСВ), і разюче менше за оподаткування звичайної зарплати (18 % ПДФО + 1,5 % військового збору + 22 % ЄСВ) [8]. Важливо, що гіг-спеціалісти та штатні співробітники резидентів «Дія.City» мають однакову пільгову ставку 5 % ПДФО замість стандартних 18 % [8]. Отже, обидва режими забезпечують низькі податки на доходи ІТ-інженерів, стимулюючи їх залишатися в українському податковому полі.

Податкові умови для компаній різняться фундаментально. ФОП як організаційна форма не передбачає сплати податку на прибуток – підприємець оподатковується лише єдиним податком зі свого доходу. Натомість ІТ-компанії, що працювали з багатьма ФОП, зазвичай були оформлені як ТОВ на спрощеній системі (5 % єдиного податку) – при умові річного обігу до 9 336 000 грн [8]. Перевищення цього ліміту змушувало бізнес або ділитися на кілька ФОП, або переходити на загальну систему оподаткування (18 % податку на прибуток + 5 % ПДФО з дивідендів та 1,5 % військового збору).

Режим «Дія.City» знімає обмеження на обсяг доходу та пропонує вибір: сплачувати стандартний податок на прибуток (18 %) або спеціальний податок на виведений капітал (ПнВК) за ставкою 9 % [8]. ПнВК – це податок, що сплачується лише при розподілі прибутку (дивідендах та прирівняних платежах) і не стягується з нерозподіленого прибутку, що реінвестується. Таким чином, резидент «Дія.City» може мінімізувати податкові витрати, реінвестуючи прибуток у розвиток, сплачуючи державі 9 % лише в разі виплати дивідендів (замість 18 % з усього прибутку) [8]. Це є суттєвим стимулом для продуктивних компаній і стартапів, які не одразу отримують прибуток або спрямовують його на масштабування бізнесу. З іншого боку, компанія-резидент зобов'язана вести повноцінний бухгалтерський облік і подавати річну фінансову звітність, тоді як ФОП звітує лише у спрощеній формі раз на квартал чи рік. Адміністрування ФОП є значно простішим (реєстрація онлайн, книга обліку доходів, мінімум документів), тоді як участь у «Дія.City» вимагає більше контролю – подання заявки до уповноваженого органу, підтвердження відповідності критеріям та дотримання низки умов прозорості бізнесу.

Умови резидентства та обмеження. Отримати статус платника єдиного податку 3-ї групи може будь-яка фізична особа-підприємець, що укладається в ліміт доходу та види діяльності, встановлені Податковим кодексом (ІТ-послуги не заборонені для ФОП). Натомість набуття статусу резидента «Дія.City» – більш вибірковий процес. По-перше, до резидентства допускаються лише компанії у визначених сферах ІТ та інновацій, зокрема розробка програмного забезпечення, технологічні продукти, інтернет-сервіси, кібербезпека, освіта у сфері ІТ тощо. По-друге, закон встановлює кількісні критерії: з другого року резидентства компанія повинна мати не менше 9 залучених фахівців (штатних і/або гіг-спеціалістів) та виплачувати їм у середньому не менше еквівалента €1200 щомісяця [11]. Якщо у якомусь місяці ці вимоги не виконано, компанія зобов'язана сплатити з фонду оплати праці податок 18 % (звичайний ПДФО) замість пільгових 5 %. Такий механізм мотивує резидентів підтримувати достатній рівень офіційних зарплат і зайнятості, навіть під час кризових періодів. Новостворені стартапи можуть стати резидентами без виконання цих вимог у перший рік, але для них діє окремий критерій – обсяг кваліфікованого доходу (від ІТ-діяльності) має становити не менше 90 % загального доходу компанії. По-третє, для запобігання зловживанням передбачені обмеження на співпрацю резидентів із ФОП: з 2024 року витрати резидента «Дія.City» (з прибутком понад 40 млн грн [12]) на оплату послуг ФОП-«спрощенців» не можуть перевищувати 50 % від сукупних витрат, а з 2025 року цей поріг знизиться до 20 % [13]. Перевищення ліміту призводить до додаткового оподаткування – суму перевитрат необхідно включити до розрахунку ПнВК (9 %) або збільшити фінансовий результат для сплати податку на прибуток. Таким чином, законодавець поступово обмежує використання ФОП-моделі всередині спеціального режиму, стимулюючи компанії повністю

переходити на взаємодію зі спеціалістами через трудові відносини або гіг-контракти. Для самих ФОП 3-ї групи головним обмеженням залишається ліміт річного доходу (9 336 000 грн) та заборона деяких видів діяльності, не релевантних для ІТ (торгівля підакцизними товарами тощо). Під час воєнного стану ліміт тимчасово скасовувався для тих, хто обрав спеціальну ставку 2 % єдиного податку (детально нижче) [14].

Соціальні гарантії та зайнятість. Статус ФОП означає, що фахівець офіційно є *самозайнятим* і не перебуває у трудових відносинах із замовником. Це забезпечує гнучкість у співпраці, але позбавляє працівника більшості гарантій, передбачених КЗпП: оплати лікарняних листів, відпусток, страхування від безробіття, захисту від необґрунтованого звільнення тощо. ФОП самостійно дбає про свій соціальний захист – сплачує ЄСВ (що дає право на пенсію та базові виплати в разі втрати працездатності), може добровільно застрахуватися додатково. У практиці ІТ-сектору винагорода ФОП прив'язана до актів виконаних робіт, і якщо підприємець хворіє чи не може працювати, він просто не отримує доходу за цей період. Режим «Дія.City» покликаний частково поліпшити соціальний статус фахівців без запровадження повної залежності від трудового права. Компанія-резидент може наймати спеціалістів на класичний трудовий договір – тоді вони є штатними співробітниками з повним пакетом прав за трудовим законодавством. Водночас найбільш поширеною стала модель гіг-контрактів, яка формально є цивільно-правовою угодою, але законом встановлено обов'язкові елементи соціального захисту гіг-спеціалістів. Згідно з розділом V закону №1667-IX, гіг-спеціалісти підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на випадок тимчасової втрати працездатності [15]. Вони мають право на оплату лікарняного у разі хвороби або травми, а також на допомогу по вагітності та пологах на умовах, аналогічних найманим працівникам. Роботодавець (резидент «Дія.City») сплачує за них ЄСВ (у розмірі 22 % від мінімальної зарплати, як і за звичайних працівників). На період тимчасової непрацездатності чи декрету гіг-спеціаліста заборонено односторонньо розривати з ним контракт. Фактично гіг-контракт поєднує свободу фрілансу (фахівець сам визначає графік і місце роботи, договір може легко припинятися після завершення проєкту) з базовими соціальними гарантіями, що зменшують ризики для спеціаліста. Це суттєва відмінність від моделі ФОП, де подібні гарантії законодавчо не забезпечуються замовником. У воєнний час питання соціального захисту набули додаткового виміру – зокрема, бронювання ІТ-фахівців від призову. Якщо для ФОПів така можливість прямо не передбачена, то резиденти «Дія.City» отримали інструмент для бронювання частини своїх ключових співробітників як критично важливих для економіки [16]. Це стало однією з причин, чому частина компаній та спеціалістів підтримують спеціальний режим навіть в умовах війни.

Вплив воєнного стану на режими. Повномасштабна війна у 2022 році вплинула на податкові режими як ФОП, так і «Дія.City», спонукавши державу до екстрених податкових змін. Для підтримки бізнесу в умовах падіння економіки було ухвалено тимчасове спрощення для ФОП: з квітня 2022 року дозволено добровільний перехід на спеціальну ставку 2 % єдиного податку з обороту (замість 5 %), при цьому ліміт річного доходу було підвищено до 10 млрд грн, а сплату ПДВ скасовано [17]. Фактично будь-яка компанія чи підприємець могли сплачувати лише 2 % від обороту незалежно від розміру бізнесу, що суттєво знизило податковий тиск у воєнний час. Ця пільгова модель діяла понад рік і була скасована з 1 серпня 2023 року, коли систему 2 % ЄП офіційно припинили [18]. Таким чином, з другої половини 2023 року ІТ-ФОПи повернулися до стандартних умов (5 % і обмеження обороту). Додатково, на період воєнного стану ФОП отримали право не сплачувати ЄСВ «за себе», щоб зменшити фінансове навантаження, хоча це означає втрату страхового стажу за ці місяці [19]. З боку режиму «Дія.City» прямих податкових послаблень чи змін ставок не запроваджувалося – пільгові умови залишалися чинними за початковим законом. Однак держава адаптувала регуляції для резидентів: було тимчасово пом'якшено деякі вимоги та відтерміновано суворі обмеження щодо роботи з ФОП. Зокрема, на 2023 рік не застосовувалися штрафні наслідки за невиконання критеріїв щодо кількості найманих працівників, а ліміт витрат на ФОП встановили на рівні 50 % на перехідний період [13] (замість 20 %, що діють з 2025 року). Попри всі виклики, спеціальний режим продемонстрував позитивну динаміку під час війни: якщо у 2022 році в «Дія.City» було близько 400 компаній і ними сплачено ~4 млрд грн податків, то у 2023 році кількість резидентів зросла до ~830, а сума сплачених податків – до 8,5 млрд грн. У 2024 році відбулося подальше дворазове зростання – понад 18 млрд грн податків сплатили більш ніж 1520 резидентів «Дія.City» [16]. У них працює понад 96 тис. ІТ-спеціалістів (близько третини всієї галузі), багато з яких раніше співпрацювали як ФОП. Це свідчить про те, що навіть у воєнний період великі ІТ-компанії поступово переходять на більш прозорі модель роботи. Водночас значна частина середніх і дрібних ІТ-бізнесів продовжує використовувати ФОП-модель, оскільки вона забезпечує максимум гнучкості та мінімум бюрократії в складних умовах. Держава наразі зберігає обидва режими, балансує між потребою наповнення бюджету та підтримкою ІТ-галузі, яка стала однією з опор економіки воєнного часу.

Ефективність, інвестиційна привабливість та інноваційний потенціал. З погляду фінансової ефективності для держави режим «Дія.City» вже дав відчутний результат у вигляді зростання податкових надходжень від ІТ-сектору [16]. Формалізація частини галузі у спеціальному просторі означає, що високоприбуткові компанії і фахівці почали сплачувати дещо більше податків, ніж раніше як ФОП (хоча все ще на пільговому рівні). Це підвищує довгострокову фінансову стійкість: бюджет отримує стабільніші платежі

(ЄСВ, військовий збір, податок на прибуток/ПнВК), а ІТ-сектор зберігає конкурентні податкові ставки. Модель ФОП своєю чергою забезпечувала галузі *фінансову гнучкість* у 2010-х роках, дозволивши залучити тисячі замовлень з-за кордону завдяки низькій вартості послуг українських інженерів. Однак надмірна залежність від ФОП-формату створила ризики – як для спеціалістів (відсутність соціального захисту, пенсійних накопичень), так і для економіки (низька база оподаткування прибутків успішних ІТ-фірм). Спеціальний режим покликаний усунути ці дисбаланси, не втративши переваг низьких податків. За рахунок впровадження гіг-контрактів «Дія.City» зберіг *гнучкість* проєктної роботи (компанії можуть і надалі співпрацювати з фахівцями за цивільними угодами без прив'язки до жорстких норм КЗпП) [10]. При цьому додавання соціального страхування та мінімальних гарантій підвищує *лояльність і мотивацію* працівників, зменшує відтік кадрів за кордон. Інший критичний показник ефективності – *інвестиційна привабливість*. ФОП-модель історично була орієнтована на сервісний бізнес і фріланс; вона мало сприяє залученню зовнішніх інвестицій, оскільки великі інвестори вкладаються в компанії з чіткою корпоративною структурою, а не в мережу контракторів. «Дія.City» створює сприятливі умови для інвесторів: резиденти можуть легко впроваджувати опції для співробітників, укладати угоди з венчурними фондами, користуватися англо-американським правом у договорах (завдяки елементам, що приведені у відповідність до міжнародних практик). Закон прямо передбачає додаткові механізми захисту прав інтелектуальної власності та прозорості структур власності [10] – усе це підвищує довіру інвесторів. Як результат, в Україні попри війну відкриваються нові R&D центри глобальних компаній та створюються стартапи-єдинороги, чому сприяє, серед іншого, і наявність режиму «Дія.City». *Інноваційний потенціал* галузі в довгостроковій перспективі залежить від здатності бізнесу створювати продукти з високою доданою вартістю. ФОП-режим, будучи максимально простим, не надає прямих стимулів для інновацій (окрім збереження більше коштів у компанії через низькі податки). «Дія.City» же спеціально розроблений з урахуванням потреб стартапів: можливість не сплачувати податок на прибуток, доки кошти реінвестуються, полегшена процедура залучення іноземних фахівців (можна укладати гіг-контракти з іноземцями без спеціального дозволу) [11], правові засоби для конвертації боргу в частку компанії тощо. Це формує цілу екосистему, де інноваційні проєкти мають стимул залишатися в Україні, а не релокуватись повністю за кордон. Варто зазначити, що успіх режиму вимірюється не лише кількістю резидентів, а і якістю створених ними продуктів. Перші два роки існування «Дія.City» показали, що більшість його резидентів – це все ті ж аутсорсингові й сервісні компанії, які перейшли зі старої моделі, тоді як масштабних «проривних» стартапів поки небагато. Отже, інноваційний ефект може проявитися повною мірою в середньостроковій перспективі, коли завдяки комфортним умовам виростуть нові продуктові компанії.

Нижче в табл. 1 узагальнено порівняння ключових параметрів двох режимів:

Таблиця 1

Узагальнене порівняння ключових параметрів режимів оподаткування ФОП (3-тя група) та «Дія.City»

Параметр	ФОП (3-тя група)	Дія.City
1	2	3
Суб'єкти	Фізична особа-підприємець (індивідуальний підрядник). Доступно для будь-яких осіб, що зареєстровані як ФОП і відповідають вимогам спрощеної системи.	Юридична особа (українська компанія), що отримала статус резидента. ФОП безпосередньо не може стати резидентом. Співпраця з фахівцями через трудові договори або гіг-контракти.
Податкові ставки (доходи фахівця)	Єдиний податок 5 % від виручки. ЄСВ 22 % від мінімальної зарплати на місяць. Військовий збір 1 % з підприємницького доходу.	ПДФО 5 % від суми винагороди спеціаліста. ЄСВ 22 % від мінімальної зарплати (сплачує резидент). Військовий збір 5 % від суми винагороди.
Оподаткування бізнесу	ФОП сплачує лише 5 % з доходу; податок на прибуток відсутній. Для компаній-ТОВ на ЄП: 5 % від виторгу (ліміт 9 336 000 грн/рік). При перевищенні ліміту – перехід на загальну систему: 18 % податку на прибуток + ~6,5 % з дивідендів.	Резидент може обрати: 18 % податку на прибуток або 9 % податку на виведений капітал (на дивіденди та прирівняні операції). Військовий збір з дивідендів – 1,5 %. Ліміти доходу відсутні.
Адміністрування та звітність	Спрощена: реєстрація ФОП онлайн, книга обліку доходів, квартальна (або річна) податкова декларація. Облік – за касовим методом (доходи). Відсутність вимог до первинної документації, окрім актів наданих послуг.	Складніше: подання заявки та отримання рішення Мінцифри про резидентство. Обов'язок вести бухгалтерський облік, подавати річну фінзвітність + звіт про дотримання критеріїв резидента. За вибору 18% податку – щоквартальна декларація з податку на прибуток; за вибору 9 % – облік операцій, що підпадають під оподаткування ПнВК, і річна звітність.
Соціальні гарантії	Не регулюються трудовим законодавством: відсутнє право на оплачувані відпустки, лікарняні від роботодавця. ФОП набуває страховий стаж лише сплачуючи ЄСВ самостійно; страхові виплати (лікарняні, декретні) можливі через Фонд соцстраху за мінімальними нормами.	Гіг-спеціалісти охоплені державним соцстрахуванням: право на допомогу по тимчасовій непрацездатності, вагітності й пологах. Резидент сплачує за них ЄСВ. Закон гарантує захист: заборонено припиняти гіг-контракт під час хвороби або вагітності спеціаліста. Штатні працівники мають усі трудові права (відпустки, лікарняні, компенсації при звільненні тощо).

Закінчення табл. 1

1	2	3
Воєнний стан – особливості	З 01.04.2022 по 01.08.2023 діяла ставка 2 % ЄП без обмеження доходу (антикризова підтримка). ФОП могли не сплачувати ЄСВ за себе під час війни. Мобілізація: ФОП призиваються на загальних підставах (бізнес може призупинятись).	Умови оподаткування збережено без змін. Держава надала резидентам можливість бронювання ІТ-спеціалістів від мобілізації (резерв ключових кадрів). На 2024 р. пом'якшено ліміт витрат на ФОП до 50 % (перехідна норма). Попри війну, кількість резидентів зросла до ~1520, сплативши 18 млрд грн податків у 2024 р. (проти ~8,5 млрд у 2023).
Інвестиції та розвиток	ФОП не передбачає залучення інвесторів у бізнес (відсутній статутний капітал, частки тощо). Модель приваблива для аутсорсингу та фрилансу, але не підходить для масштабування продуктового бізнесу – стартапи зазвичай мусять переходити на форму компанії для залучення капіталу.	Режим орієнтований на інновації: компанії-резиденти можуть отримувати венчурні інвестиції без втрати пільг, запроваджувати опціонні програми для співробітників, використовувати гнучкі корпоративні структури. Спеціальні умови (9 % ПнВК) стимулюють реінвестування прибутків у розвиток. Режим підвищує інвестиційну привабливість українських tech-компаній, сприяючи довгостроковому зростанню галузі.

Джерело: складено автором.

Переваги та недоліки кожного режиму. Модель ФОП 3-ї групи історично відіграла позитивну роль у становленні українського ІТ-сектору, забезпечивши мінімальне податкове навантаження і гнучкі умови співпраці. Її основні переваги – проста реєстрація і ведення діяльності, дуже низькі податкові ставки (5 %), що дозволяють ІТ-спеціалістам та компаніям залишати більше коштів на розвиток або конкурентне зниження цін. ФОП-формат дає свободу вибору замовлень і розкладу роботи, що відповідає проєктному характеру ІТ. До недоліків ФОП належать: відсутність належного соціального захисту працівників (відсутні оплачувані лікарняні, гарантії при вагітності чи нещасних випадках на виробництві), нижчий рівень пенсійних відрахувань (переважно з мінімальної бази), а також обмеженість моделі для масштабування бізнесу. Коли ІТ-компанія зростає, використання десятків ФОП замість оформлення штату створює юридичні ризики (податкова може розцінити це як приховування трудових відносин) та організаційні незручності. Також велика залежність галузі від спрощеної системи робить її вразливою до змін податкової політики – бізнес довго жив у невизначеності, чи не будуть «скасовані ФОПи», особливо з появою «Дія.City» [16].

Спеціальний режим «Дія.City» має свої сильні сторони: він пропонує баланс між низькими податками і більшими соціально-правовими зобов'язаннями компаній. Переваги «Дія.City» – **легальне зниження податкового навантаження** на фонд оплати праці (ПДФО 5 % замість 18 %), що майже зрівнює витрати на спеціаліста з моделлю ФОП; можливість не

сплачувати податок на прибуток до моменту виведення дивідендів (режим ПнВК 9 %); покращений соціальний пакет для залучених фахівців (оплачувані лікарняні, відпустки у межах гіг-контракту); спрощений найм іноземних спеціалістів; **привабливі умови для інвесторів** та масштабування бізнесу (прозорі правила гри, захист інвестицій). «Дія.City» створює більш **стійку екосистему**: компанія платить трохи більше податків, але натомість отримує можливість бронювати співробітників від мобілізації, легше залучати капітал і працювати «в білу» без ризику штрафів за ФОП-схеми. Недоліками або викликами «Дія.City» є відносно складніші вимоги до резидентів – малим стартапам чи аутсорсинговим фірмам з <9 працівниками може бути важко одразу їх виконати. Існують побоювання в спільноті щодо стабільності умов: деякі спеціалісти не довіряють державі та остерігаються, що отримавши контроль над ІТ-компаніями в спецрежимі, держава в майбутньому може підвищити податки [16]. Опитування наприкінці 2024 року показало, що близько 58 % ІТ-фахівців ставляться негативно до «Дія.City», тоді як ~27 % підтримують його, решта нейтральні [16]. Тобто хоча режим і набирає резидентів, питання довіри та добровільності залишаються критичними.

Рекомендації та перспективи вдосконалення. Для довгострокового розвитку ІТ-сектору України доцільно зберегти найкращі риси обох режимів, поступово зближуючи їхні умови. ФОП-модель варто залишити як інкубаційний механізм для фрилансерів, початківців і малих проєктів – вона дає змогу швидко стартувати бізнесу з мінімальними витратами. Водночас необхідно підвищувати прозорість цієї моделі: наприклад, впровадити диференціацію ставок єдиного податку залежно від доходів (що й передбачено Національною стратегією доходів 2024–2030 – для великих за оборотом ФОП планується ставка до 17 % [20]). Така диференціація дозволила б великим гравцям або перейти у спеціальні режими (як-от «Дія.City»), або сплачувати більше податків у межах спрощеної системи. Для режиму «Дія.City» рекомендується забезпечити стабільність законодавчих гарантій на середньострокову перспективу (мораторій на підвищення ставок, спрощення критеріїв для нових резидентів на час післявоєнного відновлення) – бізнес має бути впевнений, що правила не зміняться раптово. Доцільно також розглянути **механізми інтеграції** двох режимів: наприклад, спростити перехід зі статусу ФОП на формат гіг-контракту (можливо, через створення «пулів» гіг-спеціалістів або платформ, де ФОП можуть оформитися як гіг-працівники, зберігши свої податкові 5 %). Ще одна пропозиція – впровадити *альтернативні моделі* для тих, хто не повністю підходить під «Дія.City»: наприклад, спеціальний підрежим для стартапів на ранній стадії, які мають 2-3 засновників-ФОП і хочуть залучити інвестиції. Такий підрежим міг би дозволити об'єднанню кількох ФОП у мінікомпанію зі збереженням 5 % ставки, але з доступом до інвестиційних інструментів і опціонів.

З погляду довгострокової стратегії, Україні слід рухатися до вирівнювання умов оподаткування, коли податкові стимули застосовуються адресно для інновацій та експорту, а не для уникнення сплати податків. В умовах війни різкі кроки (на кшталт примусової ліквідації ФОП-схеми) були б недоречними, адже галузь потребує передбачуваності. Натомість поступове реформування, як-от поетапне зниження ліміту витрат на ФОП для великих компаній (що ми й спостерігаємо в рамках «Дія.City») та підвищення ролі офіційного працевлаштування, є оптимальним шляхом. В післявоєнний період ІТ-сектор може стати локомотивом відновлення економіки, і для цього необхідно залучити максимальні інвестиції та таланти. Спеціальний режим «Дія.City» вже зарекомендував себе як дієвий інструмент – він працює і зміцнює економіку навіть у воєнний час, надаючи галузі **«білу» альтернативу** ФОПам. Тому надалі варто **удосконалювати** цей режим: підвищувати довіру ІТ-спільноти через діалог і прозорість, адаптувати критерії під потреби різних підсекторів (скажімо, окремі умови для продуктових стартапів) і забезпечити конкурентність на глобальному рівні. З іншого боку, не слід повністю відмовлятися від спрощеної системи для ІТ: вона може існувати як паралельний механізм для фрилансерів і малих студій, виконуючи роль «містка» в офіційну економіку. Оптимальним бачиться **гібридний підхід**: зберегти ФОП 3-ї групи для невеликих гравців, але поступово скорочувати сферу її застосування у великих компаніях; натомість розвивати «Дія.City» як середовище для зрілого бізнесу та інновацій. Такий підхід дозволить ІТ-сектору України й надалі зростати та залишатися конкурентним, одночасно збільшуючи внесок в економіку й забезпечуючи соціальну стійкість галузі в умовах війни й майбутньої відбудови країни.

Висновки та пропозиції. Проведений порівняльний аналіз двох основних податкових моделей у сфері ІТ в Україні – ФОП 3-ї групи та спеціального правового режиму «Дія.City» – свідчить про їхню взаємну доповнюваність, особливо в контексті воєнного стану та майбутнього післявоєнного відновлення економіки. Формат ФОП забезпечує мінімальне податкове навантаження та високу гнучкість, що важливо для невеликих проєктів і фрилансерів. Утім, відсутність повноцінних соціальних гарантій і складнощі з масштабуванням бізнесу вказують на обмеженість цієї моделі для більш розвинених компаній.

Спеціальний режим «Дія.City» натомість надає збалансовані умови, поєднуючи пільгові ставки (5 % ПДФО для фахівців та 9 % ПнВК замість податку на прибуток) із можливістю запровадження гіг-контрактів, що забезпечує базовий соціальний захист, а також бронювання ключових працівників. Крім того, «Дія.City» суттєво полегшує залучення інвестицій та стимулює створення високотехнологічних продуктів із більшою доданою вартістю. Навіть у період війни зростає кількість резидентів, які сплачують

дедалі більші обсяги податків, що свідчить про здатність режиму пристосовуватися до кризових умов і водночас підтримувати розвиток галузі.

Таким чином, оптимальним напрямом для України видається гібридний підхід: зберегти ФОП-модель для дрібних гравців, індивідуальних фахівців і невеликих стартапів, забезпечивши для них прозорі правила та мінімальні ризики, водночас стимулюючи великі компанії й середні фірми поступово переходити до «Дія.City». Це дозволить тримати низьке податкове навантаження на ІТ-фахівців, уникаючи тіньових схем і захищаючи соціальні права працівників, а також сприятиме масштабуванню й залученню зовнішніх інвестицій. У довгостроковій перспективі такий компроміс сприятиме формуванню стабільного й конкурентоспроможного ІТ-сектору, здатного стати одним із локомотивів економічного зростання в післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Digital Tiger: the Power of Ukrainian IT – 2023 [Electronic resource] // IT Ukraine. – 2024. – Accessed mode: <https://itukraine.org.ua/digital-tiger-the-power-of-ukrainian-it-2023>.
2. Українська техгалузь на третій рік війни: результати IT Research Ukraine 2024. Стійкість як нова реальність [Електронний ресурс] // IT Cluster Lviv. – 2024. – Режим доступу: <https://itcluster.lviv.ua/ukrayinska-tehgaluz-na-tretij-rik-vijny-rezultaty-it-research-ukraine-2024-stijkist-yak-nova-realnist>.
3. Луценко І. С. Оподаткування платників єдиного податку в сучасних умовах впровадження податкової реформи / І. С. Луценко // Економіка та держава. – 2020. – № 6. – С. 131–135. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.131.
4. Скрипник С. В. Очікування бізнесу від нової системи оподаткування / С. В. Скрипник, О. А. Боярова, О. А. Дем'янишина // Економіка та держава. – 2022. – № 1. – С. 13-18. DOI: 10.32702/2306-6806.2022.1.13.
5. Ukraine's tech sector is playing vital wartime economic and defense roles [Electronic resource] // Atlantic Council. – 2023. – Режим доступу: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-tech-sector-is-playing-vital-wartime-economic-and-defense-roles>.
6. Скільки айтівців в Україні: лише +1,3 % ІТ-ФОПів за рік, жінки частіше відкривали ФОП, а чоловіки – закривали [Електронний ресурс] // DOU. – 2024. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2024>.
7. За час існування «Дія.City» з проєкту вийшло 200 компаній [Електронний ресурс] // Forbes Україна. – 2025. – Режим доступу: <https://forbes.ua/news/z-pochatku-isnuvannya-diyacity-z-proektu-viyshlo-200-kompaniy-prichini-07022025-26964>.
8. Податки в Дія City: які вони будуть. Розбираємо ухвалений закон з юристами [Електронний ресурс] // DOU. – 2021. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/taxes-in-diia-city-opinion-of-lawyer>.
9. Петечук М. Чому ФОП мають платити менші податки, ніж інші? Не мають (Точка зору) [Електронний ресурс] / М. Петечук // Тексти.org.ua. – 2024. – Режим доступу: <https://texty.org.ua/articles/111921/chomu-fop-mayut-platyty-menshi-podatky-nizh-inshi-ne-mayut-tochka-zoru>.
10. Спеціальний режим «Дія.City» працює та зміцнює нашу економіку, – Комітет з питань цифрової трансформації [Електронний ресурс] // Новини комітетів Верховної Ради України. – 2023. – Режим доступу: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242877.html.
11. Оподаткування працівників в «Дія.City» [Електронний ресурс] // Finevolution. – 2025. – Режим доступу: <https://finevolution.com.ua/taxation-employees-diia-city>.

12. Що змінилося для резидентів Дія Сіті у взаємодії з платниками єдиного податку у 2024 році, зокрема з ФОПами [Електронний ресурс] // Baker Tilly Ukraine. – 2024. – 29 лютого. – Режим доступу: <https://bakertilly.ua/що-змінилося-для-резидентів-дія-сіті-у>.
13. Юдіна Н. Все і трохи більше про «Дія.City» [Електронний ресурс] // Monefy.ua. – 2022. – Режим доступу: <https://monefy.ua/blog/vse-i-troky-bilshe-pro-diia-city>.
14. Воронін Я. Про особливості застосування 2 % єдиного податку на період дії воєнного стану [Електронний ресурс] / Я. Воронін // Вища школа адвокатури НААУ. – 2022. – 11 квітня. – Режим доступу: <https://www.hsa.org.ua/blog/pro-osoblyvosti-zastosuvannya-2-yedynogo-podatku-na-period-diyi-voynennogo-stanu>.
15. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20/print>.
16. У 2024 році резиденти Дія Сіті сплатили 18 млрд гривень податків. Скільки всього резидентів [Електронний ресурс] // DOU. – 2025. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/news/taxes-from-residents-diia-city>.
17. Воронін Я. Про особливості застосування 2 % єдиного податку на період дії воєнного стану [Електронний ресурс] // Вища школа адвокатури НААУ. – 2022. – Режим доступу: <https://www.hsa.org.ua/blog/pro-osoblyvosti-zastosuvannya-2-yedynogo-podatku-na-period-diyi-voynennogo-stanu>.
18. Баконіна О. Президент підписав Закон про скасування єдиного податку 2 % з 1 серпня [Електронний ресурс] / О. Баконіна // ЮРЛІГА. – 2023. – 26 липня. – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/news/221161_prezident-pdpisav-zalon-pro-skasuvannya-dinogo-podatku-2-z-1-serpnya.
19. Чи треба сплачувати ЄСВ та ЄП під час дії воєнного стану? [Електронний ресурс] // Taxer.ua. – 2025. – Режим доступу: <https://taxer.ua/uk/kb/splata-esv-er-u-vp>.
20. Національна стратегія доходів на 2024–2030 роки (2023, 27 грудня) [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

References

1. Digital Tiger: the Power of Ukrainian IT – 2023. (2024). *IT Ukraine*. <https://itukraine.org.ua/digital-tiger-the-power-of-ukrainian-it-2023>.
2. *IT Cluster Lviv*. (2024). *Ukrainska tekhnologiya na tretii rik viiny: rezultaty IT Research Ukraine 2024. Stiikist yak nova realnist [Ukrainian tech industry in the third year of war: IT Research Ukraine 2024 results. Resilience as a new reality]*. <https://itcluster.lviv.ua/ukrayinska-tehnologiya-na-tretij-rik-vijny-rezultaty-it-research-ukraine-2024-stiikist-yak-nova-realnist>.
3. Lutsenko, I. S. (2020). *Opodatkuvannya platnykiv yedynoho podatku v suchasnykh umovakh vprovadzhennia podatkovoï reformy [Taxation of single tax payers in modern conditions of tax reform implementation]*. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 6, 131–135. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.6.131>.
4. Skrypnyk, S. V., Boiarova, O. A., & Demianyshyna, O. A. (2022). *Ochikuvannya biznesu vid novoi systemy opodatkuvannya [Business expectations from the new taxation system]*. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, 1, 13–18. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.1.13>.
5. *Atlantic Council*. (2023). *Ukraine's tech sector is playing vital wartime economic and defense roles*. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-tech-sector-is-playing-vital-wartime-economic-and-defense-roles>.
6. *DOU*. (2024). *Skilky aitivtsiv v Ukraini: lyshe +1,3 % IT-FOPiv za rik, zhinky chas-tishe vidkryvaly FOP, a choloviky – zakryvaly [How many IT specialists in Ukraine: only +1.3 % IT sole proprietors per year, women more often opened sole proprietorships, and men closed them]*. <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2024>.

7. *Forbes Ukraine [Forbes Ukraine]*. (2025). Za chas isnuvannia "Diia.City" z proiektu vyishlo 200 kompanii [During the existence of "Diia.City", 200 companies left the project]. <https://forbes.ua/news/z-pochatku-isnuvannya-diyacity-z-proektu-viyshlo-200-kompaniy-prichini-07022025-26964>.

8. *DOU*. (2021). Podatky v Diia City: yaki vony budut. Rozbyraiem ukhvalenyi zakon z yurystamy [Taxes in Diia City: what they will be. Analyzing the adopted law with lawyers]. <https://dou.ua/lenta/articles/taxes-in-diia-city-opinion-of-lawyer>.

9. Petechuk, M. (2024). Chomu FOP maiut platyty menshi podatky, nizh inshi? Ne maiut (Tochka zoru) [Why should sole proprietors pay lower taxes than others? They shouldn't (Point of view)]. *Teksty.org.ua*. <https://texty.org.ua/articles/111921/chomu-fop-mayut-platyty-menshi-podatky-nizh-inshi-ne-mayut-tochka-zoru>.

10. *Novyny komitetiv Verkhovnoi Rady Ukrainy [News from committees of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. (2023). Spetsialnyi rezhym "Diia.City" pratsiuie ta zmitsniuie nashu ekonomiku, – Komitet z pytan tsyfrovoy transformatsii [Special regime "Diia.City" works and strengthens our economy, – Committee on Digital Transformation]. https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/242877.html.

11. *Finevolution*. (2025). Opodatkuvannia pratsivnykiv v «Diia.City» [Taxation of employees in «Diia.City»]. <https://finevolution.com.ua/taxation-employees-diia-city>.

12. *Baker Tilly Ukraine*. (2024, February 29). Shcho zminylosia dla rezydentiv Diia Siti u vzaємodii z platnykamy yedynoho podatku u 2024 rotsi, zokrema z FOPamy [What changed for Diia City residents in interaction with single tax payers in 2024, particularly with sole proprietors]. <https://bakertilly.ua/що-змінилося-для-резидентів-дія-сіті-у>.

13. Yudina, N. (2022). Vse i trokhy bilshe pro «Diia.City» [Everything and a bit more about «Diia.City»]. *Monefy.ua*. <https://monefy.ua/blog/vse-i-troky-bilshe-pro-diia-city>.

14. Voronin, Ya. (2022, April 11). Pro osoblyvosti zastosuvannia 2 % yedynoho podatku na period dii voiennoho stanu [On the peculiarities of applying 2 % single tax during martial law]. *Vyshcha shkola advokatury NAAU – Higher School of Advocacy NAAU*. <https://www.hsa.org.ua/blog/pro-osoblyvosti-zastosuvannya-2-yedynogo-podatku-na-period-diyi-voyennogo-stanu>

15. Pro stymuliuvannia rozvytku tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini [On stimulating the development of digital economy in Ukraine], Law of Ukraine of July 15, 2021 No. 1667-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20/print>.

16. *DOU*. (2025). U 2024 rotsi rezydenty Diia City splytyly 18 mlrd hryvven podatkiv. Skilky vsogo rezydentiv [In 2024, Diia City residents paid 18 billion hryvnias in taxes. How many residents in total]. <https://dou.ua/lenta/news/taxes-from-residents-diia-city>.

17. Voronin, Ya. (2022). Pro osoblyvosti zastosuvannia 2% yedynoho podatku na period dii voiennoho stanu [On the peculiarities of applying 2% single tax during martial law]. *Vyshcha shkola advokatury NAAU – Higher School of Advocacy NAAU*. <https://www.hsa.org.ua/blog/pro-osoblyvosti-zastosuvannya-2-yedynogo-podatku-na-period-diyi-voyennogo-stanu>.

18. Bakonina, O. (2023, July 26). Prezydent pidpysav Zakon pro skasuvannia yedynoho podatku 2% z 1 serpnia [President signed the Law on cancellation of 2 % single tax from August 1]. *YuRLIHA – LegalLeague*. https://jurliga.ligazakon.net/news/221161_prezydent-pdpisav-zakon-pro-skasuvannya-dinogo-podatku-2-z-1-serpnia.

19. Chy treba splatshuvaty YeSV ta YeP pid chas dii voiennoho stanu? [Do you need to pay ESC and ST during martial law?]. (2025). *Taxer.ua*. <https://taxer.ua/uk/kb/splata-esv-ep-u-vp>.

20. *Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]*. (2023, December 27). Natsionalna stratehiia dokhodiv na 2024–2030 roky [National Revenue Strategy for 2024–2030]. https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf.

Отримано 21.05.2025

UDC 336.22

Yaroslav Ustinov

PhD candidate

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: ustikya@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0007-8914-7621>**COMPARATIVE ANALYSIS OF SOLE PROPRIETORSHIP
3RD GROUP AND "DIIA.CITY" TAX REGIMES
AS FINANCIAL INSTRUMENTS FOR STIMULATING
IT INDUSTRY DEVELOPMENT IN UKRAINE**

This study provides a comparative analysis of two key taxation models in Ukraine's IT sector: the sole proprietorship (FOP - fizychna osoba-pidpriemnets) 3rd group and the "Diia.City" special regime. The comparison examines tax criteria, administrative burden, social guarantees, and investment attractiveness. The research uniquely analyzes martial law impacts on both formats, including tax benefits and cooperation restrictions

Scientific novelty lies in determining optimal conditions for combining the flexible FOP model with "Diia.City" advantages (low taxes, mobilization reservation, investment opportunities) to ensure IT industry competitiveness. Methodology includes analysis of legal acts, statistics, and expert materials.

Research methodology includes analysis of normative-legal acts, official statistics, and expert analytical materials. The comparative framework encompasses tax rates for personal income tax, single tax, military levy, and unified social contribution, as well as corporate profit taxation features. Administrative aspects cover status acquisition procedures, activity volume limitations, and reporting requirements. Social guarantees evaluation includes pension and social insurance, paid leave, and protection during illness or mobilization.

Results show FOP maintains relevance for freelancers with minimal tax burden (5% single tax) and flexibility but lacks social protection and scalability. "Diia.City" offers balanced conditions: 5 % personal income tax for specialists, 9 % withdrawn capital tax, gig contracts with social protection, and employee reservation opportunities.

During martial law, FOPs received temporary 2 % tax rate support, while "Diia.City" demonstrated growth from ~400 residents in 2022 to ~1,520 in 2024, with tax contributions increasing from 4 to 18 billion UAH. Mobilization reservation became a significant wartime advantage.

Investment analysis reveals FOP suits freelancing but limits scaling. "Diia.City" enables investor attraction through corporate structures, stock options, and IP protection. The 9 % withdrawn capital tax encourages reinvestment.

Post-war recovery requires a hybrid approach maintaining both regimes. FOPs remain relevant for small projects; "Diia.City" suits business scaling and high-value product development. Recommendations include ensuring legislative stability and implementing differentiated tax rates.

Keywords: Ukrainian IT industry; sole proprietorship 3rd group; "Diia.City"; simplified taxation system; gig contract; tax benefits; social guarantees; investment attractiveness; martial law; innovation stimulation.

Table: 1. References: 20.